

andando a terra

O GAITEIRO DE SOUTELO DE MONTES

A primeira noticia que tivemos do Gaitero de Soutelo de Montes deumea o meu amigo Urbano Lúgrís, aquel xigante, dono dun corazón inocente, tan grande pintor e poeta, anarquista de profesión e de vocación que desarmitou tódalas formas establecidas pra desorganizar o seu jeito a súa propia vida. Foi tamén Urbano Lúgrís quen me diu o nome do Gaitero de Soutelo: **AVELINO CACHAFEIRO BUGALLO**. E decíao hinchando o peito e solemnizando a voz como si estivera recitando un verso de Ponal. E logo mostroume unha fotografía de Avelino, coa gaita ó lombo. Apor máis tarde o Gaitero de Soutelo de Montes sería meu amigo persoal e agasallaríame co seu libro de versos **VOANDO CAS AAS DA VIDA**, no que me pezo unha adicatoria manuscrita. O libro leva unha fermosa portada de Urbano Lúgrís.

Avelino Cachafeiro Bugallo foi un mito. Por ahí anda unha biografía máis realmente moi interesante e espazoante. A gran amizade de gaiteros galegos levou o Gaitero de Penalta, montado por Cuíros, o Gaitero

de Ventosela e o Gaitero de Soutelo de Montes. Son moi coñecidos os versos de Carros: Dendes da Lérez l'xeiro ás veigas que o Miño esmalta non houbo no mundo enteiro máis arrogante gaitero que o gaitero de Penalta.

Témoslle sentido, contar a don Ramón Otero Pedraio que, sendo el neno, seu pai levarao ó peirao de Vigo, supoñemos que no remate do século pasado, a recibir o gaitero de Ventosela, que viña de América. Haba unha grande expectación. O Ventosela baixou do barco vestido de etiqueta, coa gaita do fío ó lombo e nunha man unha gaiola na que pechaba a un loro. Tamén o Gaitero de Soutelo de Montes fixo a súa xira american aló cara ós anos trinta.

Avelino Cachafeiro Bugallo naceu en Soutelo de Montes, o 26 de maio de 1890 e morreu no mesmo lugar o 13 de abril de 1972. Fillo e neto de gaiteros, foi proclamado o mellor gaitero de Galicia nun concurso celebrado en Santiago de Compostela o 10 de agosto de 1924. Fran tres irmáns gaiteros: Avelino, Castor e Bautista, que emigrou a Venezuela. O Gaitero de Soutelo foi Avelino. Castelao contou o seu

trunfo en Compostela. E no fol da gaita de Avelino Cachafeiro Bugallo deixou dibuxada a face de Rosalía:

Avelino era un home máis ben pequeno, regordacho, e usaba unhas grandes bigotes. Era loiro como decían que eran os celtas. A súa constitución era forte e robusta como a deses carbelles que medran entre as penas. Unha sorriso intelixente e comprensiva, ilumíñaba o seu rostro, simpático e expresivo, cun non sei qué de malicia e tranquilera.

Avelino Cachafeiro Bugallo viviu sempre na súa terra natal. Tivo unha taberna pra ganarse a vida e logo unha gasoilneira en Soutelo de Montes. Do seu matrimonio non tivo fillos. A morte da súa compañeira entristeceu moito. Dende a guerra civil o mítico **GAITEIRO DE SOUTELO DE MONTES** non voltou a tocar en público. Nos derradeiros anos da súa vida dultivo a pintura e a poesía. Tanto as súas pinturas como os seus versos non son gran cousa.

O que case ningún sabe é que o Gaitero de Soutelo é o autor da famosísima "Muiñeira de Chantada", que a meirande parte da xente ton por unha peza popular e que é unha das

muiñeiras máis famosas e máis fermosas de Galicia. A súa identificación coa música popular foi tan grande que o povo "apropiou" da máxima creación musical de Avelino Cachafeiro Bugallo. Tamén hai unha grabación, non moi boa por certo, feita hai xa moitísimos anos polo Gaitero de Soutelo, que xa non debe andar no mercado. A súa arte prodixosa morreu con el. Foi unha mágua que non quedarán grabacións ben feitas. Mais xa sabemos o que pasa dende sempre coa nosa cultura popular.

O libro de versos de **AVELINO CACHAFEIRO BUGALLO** publicouse no ano 1969, ten algúns poemas en castelán e foi prologado por Otero Pedraio. Estiven a presentación do libro en Vigo. Falei longo co Gaitero de Soutelo de Montes sobor da nosa música popular e da poesía. Con aquela reirana que brillaba semp e nos ollos do Gaitero de Soutelo; díxome:

— Lea o meu libro de vagar. Os poemas novos teñen moito que aprender nál.

Abrin o libro ó acaso. E atopelme con estes versos que realmente mo chamaron a atención:

M. HORTAS VILANOVA

A MIÑA SUBRIÑA DE MADRI

María del mar salada
armis de peña del Sil
eres cual rosa gallega
del barrio de Chamberí.

Pechei o libro. Despedimíe co Gaitero de Soutelo de Montes. Non voltei a ollalo máis.

— Cando paso por Soutelo de Montes lembro un texto de Castelao, escrito en Soutelo no ano 24, cando foi o gran trunfo do **GAITEIRO**:

“...O pai do gaitero, na porta da casa, botou un foquete. Avelino ganará o primeiro premio”.

“...O país, a nai e a irmán, dende a sorriso dos seus beizos, dixeron a unha:

—Contade.

Lo irmán pequeno contou:

—Eu tamén ganei o terceiro premio. Deixáronme tocar e toquei. ¡Sa vise, meu pai, que ben me saiu a alborada!

—Poi ganáche un traxe, rapaz.

— Aquela noite escoitei dende a cama como as mozas cantaban:

Toca, gaiteriño, toca,
meniñas corre a velo
que é moita gaita a gaitiña
do gaitero de Soutelo”.